

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ OKULA UYUM DÜZEYLERİ VE EBEVEYN TUTUMLARININ FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Betül ARABACIOĞLU**
Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN***

ÖZ

Bu araştırma; 5 yaş çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveynlerinin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde nicel bir çalışmadır. Örneklem grubunu, Bursa ili merkez ilçeleri olan Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerinden 6 bağımsız anaokulundan 5 yaş grubu 248 çocuk ile onların ebeveynleri ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Veriler Ebeveyn Tutumları Ölçeği, Beş Yaş Çocukları İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği ve demografik bilgi formu ile toplanmıştır. Sonuçlar, kız çocukların okula uyum puan ortalamalarının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğunu, annelerin demokratik ebeveyn tutumları arttıkça çocukların okula uyumlarının da arttığını, daha önce aynı anaokuluna gitmiş olan çocukların genel okula uyum düzeylerinin daha önce hiç anaokuluna gitmemiş olanlara göre ve daha önce farklı anaokuluna gitmiş olanlara göre daha yüksek olduğunu, ilk çocukların genel okula uyum puan ortalamalarının diğer çocuklara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, okula uyum, ebeveyn tutumları

PRESCHOOL PERIOD CHILDREN'S LEVEL OF SCHOOL ADAPTATION AND PARENT ATTITUDES ACCORDING TO DIFFERENT VARIABLES

ABSTRACT

In this research, the aim is to examine adaptation levels of 5 year-old preschool children and their mothers' parental attitude according to variables. This research is a quantitative study arranged in relational screening model. Accordingly the sample of the research consists of 248 children at the age of 5 from 6 independent nursery schools in Nilüfer, Osmangazi and Yıldırım which are the central districts of Bursa. As the research personal information form, Marmara Social Emotional Adaptation Scale for Five Year Old Children (MASDU-5) and Parents Attitude Scale (ETÖ) were used. According to the findings of the study it was determined that female children's school adaptation score averages were higher compared to male children, as long as mothers' democratic parental attitudes increase children's school adaptation increases as well, the general school adaptation levels of children who attended school before were higher than the children who never attended school before or those who attended a different school.

Keywords: Preschool education, school adaptation, parent attitudes

GİRİŞ

Okula uyum kavramı, öğretim ortamındaki birçok özellik ile öğrenci arasında en üst düzeyde uyumun sağlanması olarak tanımlanmakta olup okul başarısı, sosyal etki ve sosyal davranışlarla alakalı çok yönlü bir kavram olarak ifade edilmektedir. Bu doğrultuda okula uyum sağlayabilen çocuklar akranları ile birlikte olma, işbirlikçi katılım, grup etkinliklerinde yer alma gibi birçok kazanım elde etmektedirler. Çocukların okul ortamındaki rahatlık düzeyleri, ilgi ve başarıları ile şekillenen okula

* Bu çalışma "Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiş ve 19-22 Haziran 2019 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi'nde VIth International Eurasian Educational Research Congress'de "sözlü bildiri" olarak sunulmuştur.

** Öğretmen, Cengiz Topel Anaokulu, Milli Eğitim Bakanlığı, Balıkesir, e-posta: betularabacioglu@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3243-1190>

*** Doç.Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, Bursa, e-posta: pinarbag@uludag.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0551-7741>

uyum üzerinde yaşlılar, anne-babalar ve öğretmenler önemli rol oynamaktadır (Önder & Gülay, 2010). Okula başlayan çocukların büyük bir çoğunluğu uyum sürecini sağlıklı bir şekilde atlatsa da bazı çocuklar için okula gitmek sürekli bir kaygıya yol açmaktadır (Özcan & Aysev, 2009). Okula uyum sağlamada sorun yaşamayan çocuklar; akranları ile birlikte olma, işbirlikçi katılım, grup etkinliklerinde yer alma gibi birçok kazanım elde edebilmekte, yaşlıları ve öğretmenleri ile güvene dayalı ve yakın ilişkiler kurmaktadır (Ladd & Price, 1987; Buhs & Ladd, 2001; Bart, Hajami & Bar-Haim, 2007; Bono, Sy & Kopp, 2016; Önder & Gülay, 2010; Rubin, Bukowski, & Bowker, 2015).

Çocukların yaşamlarının ilk yıllarında, anne-babaların çocukları üzerindeki etkileri diğer kişilerden çok daha fazladır (İnal, 2010). Bu nedenle çocuklar için okula başlama ve okula uyum evresinde aileler önemli role sahiptir. Okula uyum sürecinde anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları da önem kazanmaktadır. Anne babanın sahip olduğu tutumlar, çocuklarının davranış örüntülerine ve kişilik özelliklerine yansımakta, aynı zamanda çocuklarının kişilikleri üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilere yol açmaktadır (Ceyhan, 2000). Aileler, çocukların sosyal, duygusal, akademik ve fiziksel yönden okulun beklediği temel yaşamsal becerileri kazanmalarının yanında, çocuktan ve okul yaşantısından beklentileri, okula yönelik kendi tecrübeleri sonucunda edindikleri tutum, kişilik özellikleri ve aile içi iletişim bakımından da çocuğun okula uyum sağlamasını kolaylaştırmakta ya da güçleştirmektedir. Ebeveynlerin aşırı koruyucu ve denetleyici tutum göstermesi, çocuğun aileye ve ailenin de çocuğa aşırı bağımlı hale geldiği durumlarda da çocuğun okula uyumu zorlaşabilmektedir (İnal, 2010). Akademik ve sosyal amaçlar açısından okul öncesi kurum ve ev ortamı birbirinden farklıdır (Rimm-Kaufman ve Pianta, 1999). Ev ortamından çıkıp okul ortamına giren çocuk belirli bir uyum sürecinden geçmekte, okulun ve öğretmenlerin beklentilerine olumlu cevap vermek için çaba göstermektedir. Bu süreçte çocuğa özellikle destek olması beklenen anne ve baba, belki de kendi eğitim yaşantısında yer almayan okul öncesi eğitim kurumuna uyum çabası içinde olmaktadır (Kienig, 2006; Kiuru ve diğ., 2016).

Okul öncesi eğitimin niteliğinin artırılmasında eğitim ortamının kalitesi ve öğretmen yeterlilikleri yanında çocukların bireysel özelliklerinin tanınması, eğitim ortamlarının ve öğretmen yeterliliklerinin çocukların bireysel özelliklerine dayalı olarak geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bununla birlikte eğitim kalitesinin artması için ailelere rehberlik edilmesinin önemi de yadsınmaz bir gerçektir. Okul öncesi dönemde nitelikli bir eğitim verilebilmesinin önkoşulunun çocukların başarılı bir şekilde okula uyum sağlaması olduğu söylenebilir. Annenin ebeveyn tutumu da çocuğun okula uyumunu etkileyebilmektedir. Okul öncesi dönem çocukların okula uyumlarına yönelik olarak literatürde (Berber, 2015; Chen, Chang, He ve Liu, 2005; Erten, 2012; Kaya, 2014; Ladd, 1990; Ladd, Birch ve Bush, 1999; Wu, Wu, Chen, Han, Han, Wang ve Gao, 2015; Yoleri, 2014) ve ebeveyn tutumları ile ilgili (Canabakan Koç, 2015; Gordon, 1983; Katainen, Raikkonen, Keskivaara, ve Keltikangas-Jarvinen, 1997; Kaya ve Akgün, 2016; Metsapelto ve Pulkkinen 2003; Rubin, Nelson, Hastings, Asendorpf, 1999; Tezel-Şahin ve Özyürek, 2008; Yaman, 2018) çalışmalar bulunmaktadır. Son yıllarda okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara da (Altınkaynak ve Akman, 2019; Demir, Karabay ve Ası, 2017; Ogelman, Önder, Seçer ve Erten, 2013; Yalçın, 2016) rastlanmıştır. Bu araştırmaların genel olarak ebeveyn tutumları ile çocukların okula uyumları arasındaki ilişkiyi ya da yordama durumunu incelediği görülmektedir. Bu araştırmada ise cinsiyet, anne-baba öğrenim düzeyi, daha önce anaokuluna gitme durumu gibi değişkenler ele alınarak annelerin ebeveyn tutumları ve çocukların okula uyum düzeylerinin incelenmesi ve ebeveyn tutumları ile okula uyum düzeylerini arasındaki ilişkinin belirlenerek tartışılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma iki ve daha fazla değişkenin birbirleriyle olan ilişkilerini belirlemek (Karasar, 2002) amacıyla ilişkisel tarama modelinde nicel bir çalışma olarak düzenlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılının bahar yarıyılında basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen Bursa ili Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerinde yer alan 6 bağımsız

anaokulundan 5 yaş grubu 248 çocuk (f=129, %52,02 kız, f=119, %47,88 erkek) ve bu çocukların anneleri (n=248) oluşturmaktadır.

Tablo 1’de çalışma grubunu oluşturan çocukların demografik bilgileri verilmiştir.

Tablo 1. Demografik bilgiler

Demografik Bilgiler		Cinsiyet			
		Kız		Erkek	
		f	%	f	%
Anne Öğrenim Düzeyi	İlkokul	26	20,2	24	21,2
	Ortaokul	19	14,7	17	14,3
	Lise	41	31,5	45	37,8
	Üniversite	43	33,3	33	27,7
Baba Öğrenim Düzeyi	İlkokul	11	8,5	12	10,1
	Ortaokul	18	14	16	13,4
	Lise	58	45	49	41,2
Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Gitme	Üniversite	42	32,6	42	35,3
	Evet	85	65,9	68	57,1
	Hayır	44	34,1	51	42,9
Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Gitme Süresi	Hiç	44	34,1	51	42,9
	1 Yıl	68	52,7	51	42,9
	2 Yıl	17	13,2	17	14,3
Aynı ya da Farklı Anaokulu	Hiç	44	34,1	51	42,9
	Aynı Anaokulu	54	41,9	41	34,5
	Farklı Anaokulu	31	24	27	22,7
Okula Giden Kardeşi	Var	63	48,8	58	48,7
	Yok	66	51,2	61	51,3

Kız çocukların %64,3’ü, erkek çocukların %65,5’i daha önce de okul öncesi eğitim kurumuna gitmiştir. Kız çocukların %52,7’si, erkek çocukların %42,9’u daha önce 1 yıl okul öncesi eğitim kurumuna gitmiştir. Kız çocukların %13,2’si ve erkek çocukların %14,3’ü daha önce 2 yıl okul öncesi eğitim kurumuna gitmiştir. Ayrıca kız çocukların %41,9’u, erkek çocukların %34,5’i daha önce aynı okul öncesi eğitim kurumuna gitmiştir. Kız çocukların %51,2’sinin ve erkek çocukların %51,3’ünün okula giden kardeşi yoktur. Kız çocukların %31,5’inin, erkek çocukların %37,8’inin annesi lise mezunudur ve kız çocukların %64,3’ünün, erkek çocukların %65,5’inin annesi ev hanımıdır. Ayrıca kız çocukların %45’inin, erkek çocukların %41,2’sinin babası lise mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Beş Yaş Çocukları İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU-5 Yaş)

Önder ve arkadaşları (2006) tarafından yaşları 6 yaş ve 6 yaş 11 ay arasında olan çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerini ölçmek için oluşturulmuştur. Daha sonra ölçeğin, Güven ve Işık (2006) tarafından 5 yaş çocukları için geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Çocuğun öğretmen tarafından doldurulmakta olan ölçek 3’lü likert tipindedir. “Hiçbir zaman”, “Bazen” ve “Her zaman” şeklinde maddelere yanıtlar verilmektedir. Ölçekte bir sorudan 1, 2 veya 3 puan alınabilmektedir. Ölçeğin Cronbach α değeri .89’dur. Sosyal Yaşamın Gereklere Uygun Davranma, Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme, Akranlarla Etkileşim ve Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma olarak dört alt boyuttan oluşmaktadır. 19 maddeden oluşan ölçekten alınabilecek en düşük puan 19, en yüksek puan ise 57’dir. Ölçekten alınan yüksek puan, çocuğun sosyal duygusal uyumunun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada da Güven ve Işık (2006)’ın geçerlik güvenilirlik çalışmasını

yaptığı 5 yaş çocuklar için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği kullanılmış ve güvenilirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ), 2-6 yaş arasında çocuklara sahip olan ebeveynlerin çocuk yetiştirme davranışlarını ölçmek için Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici olmak üzere dört alt boyuttan ve 46 maddeden oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tarzındadır. Oluşturulan maddeler davranış biçimleri şeklinde olup, her bir davranış biçiminin karşısında sıklık oranlarına göre farklılaşan 5 seçenek yer almaktadır. Her madde için bu seçeneklerden biri işaretlenmektedir. “Her zaman böyledir” 5 puan; “Çoğunlukla böyledir” 4 puan; “Bazen böyledir” 3 puan; “Nadiren böyledir” 2 puan ve “Hiçbir zaman böyle değildir” 1 puan almaktadır. Her boyuttan alınan puanların ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilen ölçekte bir boyuttan alınan yüksek puan o boyutun temsil ettiği davranış şeklini benimsediğini göstermektedir.

ETÖ boyutlarının güvenilirliklerini tespit etmek için iç tutarlık katsayıları incelenmiş ve boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları demokratik boyut için .83, otoriter boyut için .76, aşırı koruyucu boyut için .75 ve izin verici boyut için .74 olarak belirlenmiştir (Karabulut-Demir & Şendil, 2008). Araştırmada güvenilirlik analizi yeniden yapılmış olup boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları demokratik boyut için .77, otoriter boyut için .79, aşırı koruyucu boyut için .75 ve izin verici boyut için .67 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

MASDU çocukların öğretmenleri tarafından ve ETÖ çocukların anneleri tarafından doldurulmuştur. 248 çocuk 13 farklı sınıftan seçildiği için 13 öğretmen Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeğini doldürmüştür. Araştırmanın amacına uygun olarak Üniversite Etik kurulundan ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınmasının ardından okullara gidilerek katılmayı kabul eden okullar ve öğretmenler belirlenmiştir. Araştırma sürecine dahil olan öğretmenlerin annelerine uygulamaya katılıp katılmayacaklarına dair form gönderilmiş ve katılan annelerden Ebeveyn Tutum Ölçeğini doldürmelerini istenmiş, öğretmenler de çocukları için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeğini doldürmüştür.

Verilerin Analizi

İstatistiksel analizlerin yapılabilmesi için öncelikle gerekli normallik değerlerine bakılmıştır. Yapılan Kolmogrov- Smirnov normallik testi sonucunda çocukların okula uyum puanlarının ($p=,000$) ve Okula Uyum alt boyutlarından Sosyal Yaşam ($p=,000$), Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme ($p=,000$), Akranlarla İletişim ($p=,000$), Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ($p=,000$) puanlarının normal dağılım değerleri göstermediği ($p<.05$) görülmüştür. Ebeveyn tutum alt boyutları puanlarının Demokratik ve Otoriter Tutum için ($p=,000$), Aşırı Koruyucu Tutum için ($p=,004$) ve İzin Verici Tutum için ($p=,002$) normal dağılım değerleri göstermediği ($p<.05$) görülmüştür. Normal dağılım göstermeyen verilerin analizinde Kruskal Wallis Testi (KWH) kullanılmış ve farklılığın kaynağının bulunması için Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Ebeveyn tutumları ile çocukların okula uyum puanları arasında ilişki olup olmadığı korelasyon katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir.

BULGULAR ve YORUMLAR

Tablo 2’de cinsiyete göre çocukların uyum düzeylerini ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete göre çocukların MASDU puanları Mann Whitney U Testi sonuçları

MASDU	Cinsiyet	N	\bar{x}	Sıra Ortalaması	Z	P
Sosyal Yaşam	Kız	129	25,53	142,87	-4,387	,000*
	Erkek	119	23,88	104,59		
Sosyal Duruma	Kız	129	10,55	138,09	-3,183	,001*

Uygun Tepki Verme	Erkek	119	9,90	109,77		
Akranla İletişim	Kız	129	8,14	129,20	-1,182	,237
	Erkek	119	7,92	119,40		
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Kız	129	8,48	131,83	-2,016	,044*
	Erkek	119	8,22	116,55		
Okula Uyum	Kız	129	52,70	142,07	-4,040	,000*
	Erkek	119	49,91	105,46		

*p<.05

Tablo 2’de görüldüğü gibi; Sosyal Yaşam ($Z=-4,387$; $p<.05$), Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme ($Z=-3,183$; $p<.05$), Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ($Z=-2,016$; $p<.05$) alt ölçeklerinden ve Okula Uyumdan alınan puanlarda kız çocukların lehine anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Akranlarla İletişim ($Z=-4,040$; $p>.05$) alt ölçeğinden alınan puanlarda ise anlamlı farklılık olmadığı da görülmektedir. Kız çocukların okula uyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3’te annelerinin öğrenim düzeylerine göre çocukların okula uyum düzeylerine ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 3. Annelerinin öğrenim düzeylerine göre çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

MASDU	Anne Öğrenim Düzeyi	N	\bar{x}	Sıra Ortalaması	sd	H	p	Anlamlı Fark
Sosyal Yaşam	İlkokul	50	25,06	129,54	3	8,011	,046*	Üniversite-Lise
	Ortaokul	36	24,86	128,49				
	Lise	86	23,98	108,25				
	Üniversite	76	25,33	137,68				
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	İlkokul	50	10,12	119,40	3	11,041	,012*	Üniversite-ilkokul Üniversite-Lise
	Ortaokul	36	10,08	121,15				
	Lise	86	9,95	110,05				
	Üniversite	76	10,70	145,79				
Akranlarla İletişim	İlkokul	50	7,88	116,59		31,458		:
	Ortaokul	36	7,86	119,32				
	Lise	86	8,09	127,85				
	Üniversite	76	8,14	128,37				
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	İlkokul	50	8,50	131,92		31,320		:
	Ortaokul	36	8,28	122,31				
	Lise	86	8,36	125,30				
	Üniversite	76	8,29	119,76				
Okula Uyum	İlkokul	50	51,56	121,51		36,276		:
	Ortaokul	36	51,08	123,89				
	Lise	86	50,38	112,50				
	Üniversite	76	52,46	140,34				

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde; anne öğrenim düzeyine göre çocukların Sosyal Yaşam ($H_{(3)}= 8,011$; $p<.05$) ve Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme ($H_{(3)} = 11,041$; $p<.05$) puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucuna göre anne öğrenim düzeyi üniversite olan çocukların sosyal yaşam puan ortalamaları anne öğrenim düzeyi lise olanlara göre daha yüksektir. Anne öğrenim düzeyi üniversite olan çocukların sosyal duruma uygun tepki verme puan ortalamaları, anne öğrenim düzeyi ilkokul ve lise olanlara göre daha yüksektir. Anne öğrenim düzeyine göre; çocukların Akranlarla İletişim ($H_{(3)}= 1,458$; $p>.05$), Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ($H_{(3)}= 1,320$; $p>.05$) ve Genel Okula Uyum ($H_{(3)}= 6,276$; $p>.05$) puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 4'te babaların öğrenim düzeylerine göre çocukların okula uyumlarına ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Babaların öğrenim düzeylerine göre çocukların okula uyumlarına ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Okula Uyum Ölçeği	Baba öğrenim düzeyi		\bar{x}	Sıra Ortalaması	sd	H	p
		N					
Sosyal Yaşam	İlkokul	23	25,04	136,63	3	4,096	,251
	Ortaokul	34	24,56	108,87			
	Lise	107	24,40	120,35			
	Üniversite	84	25,15	132,79			
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	İlkokul	23	10,35	126,83	3	5,003	,172
	Ortaokul	34	9,79	106,37			
	Lise	107	10,15	120,56			
	Üniversite	84	10,49	136,23			
Akranlarla İletişim	İlkokul	23	7,87	106,50	3	6,078	,108
	Ortaokul	34	7,68	107,72			
	Lise	107	8,04	125,73			
	Üniversite	84	8,21	134,65			
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	İlkokul	23	8,70	140,80	3	2,214	,529
	Ortaokul	34	8,44	126,46			
	Lise	107	8,25	120,61			
	Üniversite	84	8,36	124,20			
Okula Uyum	İlkokul	23	51,96	122,50	3	5,045	,169
	Ortaokul	34	50,47	105,00			
	Lise	107	50,84	121,80			
	Üniversite	84	52,21	136,38			

Tablo 4 incelendiğinde; baba öğrenim düzeyinin, çocukların okula uyum alt boyutlarından Sosyal Yaşam ($H_{(3)}= 4,096$; $p>.05$), Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme ($H_{(3)}= 5,003$; $p>.05$), Akranlarla İletişim ($H_{(3)}= 6,078$; $p>.05$), Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ($H_{(3)}= 2,214$; $p>.05$) ve genel okula uyum ($H_{(3)}= 5,045$; $p>.05$) puan ortalamaları üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 5'te çocukların daha önce anaokuluna gitme durumlarına göre okula uyum düzeylerine ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Çocukların daha önce anaokuluna gitme durumlarına göre okula uyum düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Okula Uyum Ölçeği	Anaokulu		\bar{x}	Sıra Ortalaması	sd	H	p	Anlamlı Fark
		N						
Sosyal Yaşam	Aynı okul	95	25,42	137,36	2	5,481	,065	
	Farklı okul	58	24,29	114,55				
	Hiç	95	24,33	117,71				
Sosyal Duruma	Aynı okul	95	10,74	144,01	2	11,962	,003*	Aynı-farklı

Uygun Tepki Verme	Farklı okul	58	9,91	112,35				Aynı-hiç
	Hiç	95	9,93	112,41				
	Aynı okul	95	8,38	142,13	2	14,357	,001*	Aynı-hiç
Akranlarla İletişim	Farklı okul	58	8,02	125,44				
	Hiç	95	7,69	106,30				
	Aynı okul	95	8,56	135,25	2	9,974	,007*	Aynı-hiç
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Farklı okul	58	8,45	131,57				Farklı-hiç
	Hiç	95	8,09	109,43				
	Aynı okul	95	53,09	143,66	2	11,585	,003*	Aynı-farklı
Okula Uyum	Farklı okul	58	50,67	117,65				Aynı-hiç
	Hiç	95	50,04	109,53				

*p<.05

Tablo 5 incelendiğinde çocukların aynı veya farklı anaokuluna gitme ya da hiç anaokuluna gitmeme durumlarına göre Okula Uyum alt boyutlarından Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme ($H_{(2)} = 11,962$; $p<.05$), Akranlarla İletişim ($H_{(2)} = 14,357$; $p<.05$), Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ($H_{(2)} = 9,974$; $p<.05$) ve Genel Okula Uyum ($H_{(2)} = 11,585$; $p<.05$) puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucuna göre; daha önce aynı anaokuluna giden çocukların Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme, Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ve Genel Okula Uyum puanları daha önce farklı anaokuluna gidenlere göre ve daha önce hiç anaokuluna gitmeyenlere göre daha yüksektir. Aynı zamanda daha önce aynı anaokuluna giden çocukların akranlarla iletişim puan ortalamaları daha önce hiç anaokuluna gitmeyen çocuklara göre daha yüksektir. Sosyal Yaşam puan ortalamalarında ise farklılık olmadığı belirlenmiştir ($H_{(2)} = 5,481$; $p>.05$).

Tablo 6'da doğum sırasına göre çocukların okula uyum düzeylerine ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 6. Doğum sırasına göre çocukların okula uyum düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

	Doğum sırası	N	\bar{x}	Sıra Ortalaması	sd	H	p	Anlamlı Fark
Sosyal Yaşam	Birinci çocuk	135	24,99	128,47	1	,991	,320	
	Diğer	113	24,44	119,76				
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	Birinci çocuk	135	10,50	134,39	1	5,913	,015*	Birinci-diğer
	Diğer	113	9,92	112,69				
Akranlarla İletişim	Birinci çocuk	135	8,26	136,08	1	9,342	,002*	Birinci-diğer
	Diğer	113	7,76	110,67				
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Birinci çocuk	135	8,47	132,00	1	4,688	,030*	Birinci-diğer
	Diğer	113	8,21	115,54				
Okula Uyum	Birinci çocuk	135	52,21	134,42	1	5,734	,017*	Birinci-diğer
	Diğer	113	50,34	112,65				

*p<.05

Tablo 6 incelendiğinde; doğum sırasına göre çocukların Sosyal Yaşam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($H_{(1)} = ,991$; $p>.05$). Bununla birlikte doğum sırasına göre çocukların Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme ($H_{(1)} = 5,913$; $p<.05$), Akranla İletişim ($H_{(1)} = 9,342$; $p<.05$), Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ($H_{(1)} = 4,688$; $p<.05$) ve Genel Okula Uyum ($H_{(1)} = 5,734$; $p<.05$) puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda ilk çocukların Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme, Akranlarla İletişim, Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ve Genel Okula Uyum puan ortalamaları diğer çocuklara göre daha yüksektir.

Tablo 7’de okula giden kardeşi olma durumlarına göre çocukların okula uyum düzeylerine ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. Okula giden kardeşi olma durumlarına göre çocukların okula uyum düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Okula Uyum Ölçeği	Okula giden kardeş	N	\bar{x}	Sıra Ortalaması	sd	H	p	Anlamlı Fark
Sosyal Yaşam	Var	121	24,56	121,73	1	,384	,535	
	Yok	127	24,91	127,14				
Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	Var	121	10,03	116,53	1	3,061	,080	
	Yok	127	10,43	132,09				
Akranla İletişim	Var	121	7,82	113,59	1	6,619	,010*	Yok-var
	Yok	127	8,24	134,90				
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Var	121	8,27	119,03	1	1,987	,159	
	Yok	127	8,43	129,71				
Okula Uyum	Var	121	50,69	116,14	1	3,248	,072	
	Yok	127	52,00	132,46				

*p<.05

Tablo 7 incelendiğinde; okula giden kardeşi olma durumuna göre çocukların Akranlarla İletişim puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($H_{(1)}= 6,619$; $p<.05$). Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Mann- Whitney U Testi sonucuna göre okula giden kardeşi olmayan çocukların akranlarla iletişim puan ortalamaları okula giden kardeşi olanlara göre daha yüksektir. Bunun yanında okula giden kardeşi olma durumuna göre çocukların Sosyal Yaşam ($H_{(1)}=,384$; $p>.05$), Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme ($H_{(1)}=3,061$; $p>.05$), Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ($H_{(1)}=1,987$; $p>.05$) ve Genel Okula Uyum ($H_{(1)}=3,248$; $p>.05$) puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmadığı da görülmektedir

Tablo 8’de çocuğun cinsiyetine göre annelerin ebeveyn tutumlarına ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. Çocuğun cinsiyetine göre annelerin ebeveyn tutumlarına ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Tablo	Ebeveyn Tutumları	Cinsiyet	N	\bar{x}	Sıra Ortalaması	sd	H	p	8
Demokratik		Kız	129	74,97	121,14	1	,590	,442	
		Erkek	119	75,38	128,14				
Otoriter		Kız	129	19,74	122,04	1	,317	,574	
		Erkek	119	20,24	127,16				
Aşırı Koruyucu		Kız	129	34,51	122,39	1	,234	,629	
		Erkek	119	34,63	126,79				
İzin Verici		Kız	129	19,46	124,91	1	,009	,924	
		Erkek	119	19,39	124,05				

incelendiğinde; cinsiyete göre annelerin demokratik ebeveyn tutumu puan ortalamalarında farklılaşma olmadığı görülmektedir ($H_{(1)}=,590$; $p>.05$). Çocuğun cinsiyetine göre annelerin otoriter ebeveyn tutumu puan ortalamalarının farklılaşmadığı belirlenmiştir ($H_{(1)}=,317$; $p>.05$). Ayrıca cinsiyete göre annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumu puan ortalamalarında ($H_{(1)}=,234$; $p>.05$) ve annelerin izin verici ebeveyn tutumu puan ortalamalarında da farklılaşma olmadığı görülmektedir ($H_{(1)}=,009$; $p>.05$). Buna göre çocuğun cinsiyeti annelerin ebeveyn tutumları üzerinde bir farklılığa yol açmamaktadır.

Tablo 9’da annelerin öğrenim düzeylerine göre annelerin ebeveyn tutumlarına ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 9. Annelerin öğrenim düzeylerine göre annelerin ebeveyn tutumlarına ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Ebeveyn Tutumları	Anne öğrenim düzeyi	N	\bar{x}	Sıra Ortalaması	sd	H	p	Anlamlı Fark
Demokratik	İlkokul	50	72,32	93,26	3	24,343	,000*	Lise- ilkokul Üniversite- ilkokul
	Ortaokul	36	72,58	96,19				
	Lise	86	75,95	134,65				
	Üniversite	76	77,37	146,97				
Otoriter	İlkokul	50	21,24	140,87	3	9,954	,019*	İlkokul- üniversite
	Ortaokul	36	22,06	146,25				
	Lise	86	19,58	119,71				
	Üniversite	76	18,62	108,85				
Aşırı Koruyucu	İlkokul	50	36,74	149,48	3	19,284	,000*	İlkokul- üniversite
	Ortaokul	36	35,50	136,58				
	Lise	86	35,02	129,76				
	Üniversite	76	32,18	96,39				
İzin Verici	İlkokul	50	19,68	129,52	3	1,807	,613	
	Ortaokul	36	19,31	121,06				
	Lise	86	18,91	117,33				
	Üniversite	76	19,89	130,94				

*p<.05

Tablo 9 incelendiğinde; öğrenim düzeyi üniversite ve lise olan anneler öğrenim düzeyi ilkokul olan annelere göre daha demokratik ebeveyn tutumu sergilediği görülmektedir. ($H_{(3)}= 24,343$; $p<.05$). Öğrenim düzeyi ilkokul olan anneler öğrenim düzeyi üniversite olan annelere göre daha otoriter ebeveyn tutum sergilemektedir ($H_{(3)}= 9,954$; $p<.05$). Ayrıca öğrenim düzeyi ilkokul olan annelerin öğrenim düzeyi üniversite olan annelere göre daha fazla aşırı koruyucu ebeveyn tutum gösterdiği belirlenmiştir ($H_{(3)}= 19,284$; $p<.05$). Öğrenim durumuna göre annelerinin izin verici ebeveyn tutumunun farklılaşmadığı görülmektedir ($H_{(3)}=1,807$; $p>.05$). Bu durumda annelerin öğrenim düzeyinin annelerin demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ebeveyn tutumları üzerinde etkiye sahip olmakla birlikte izin verici ebeveyn tutumu üzerinde etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 10'da Çocuğun doğum sırasına göre annelerin ebeveyn tutumlarına ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 10. Çocuğun doğum sırasına göre annelerin ebeveyn tutumlarına ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçları

Ebeveyn Tutumları	Çocuğun doğum sırası	N	\bar{x}	Sıra Ortalaması	sd	H	p	Anlamlı Fark
Demokratik	Birinci çocuk	135	76,27	138,92	1	12,006	,001*	Birinci- diğer
	Diğer	113	73,85	107,27				
Otoriter	Birinci çocuk	135	20,30	128,94	1	1,142	,285	
	Diğer	113	19,59	119,19				
Aşırı Koruyucu	Birinci çocuk	135	34,21	119,00	1	1,748	,186	
	Diğer	113	34,99	131,07				
İzin Verici	Birinci çocuk	135	19,84	130,24	1	1,905	,167	
	Diğer	113	18,93	117,64				

*p<.05

Tablo 10 incelendiğinde; çocuğun doğum sırasına göre annelerin demokratik ebeveyn tutumu puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($H_{(1)}= 5,913$; $p<.05$). Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucuna göre ilk çocukların annelerinin demokratik ebeveyn tutumu puan ortalamaları diğer çocukların annelerine göre daha yüksektir.

Çocuğun doğum sırasına göre annelerin otoriter ($H_{(1)}=1,142$; $p>.05$), aşırı koruyucu ($H_{(1)}=1,748$; $p>.05$) ve izin verici ($H_{(1)}=1,905$; $p>.05$) ebeveyn tutumu puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 11’de çocukların okula uyum puanları ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 11. Çocukların okula uyum puanları ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye ilişkin korelasyon sonuçları

Ölçekler		Demokratik	Otoriter	Aşırı Koruyucu	İzin Verici
Okula Uyum	r	,129*	,025	,055	-,045
	p	,042	,697	,387	,476
Sosyal Yaşamın Gereklere Uygun Davranma	r	,112	-,025	,092	-,040
	p	,079	,696	,148	,527
Sosyal Duruma Uygun Tepki Gösterme	r	,143*	,009	-,054	-,044
	p	,024	,884	,395	,486
Akranlarla İletişim	r	,125*	,039	,041	-,062
	p	,048	,545	,519	,328
Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	r	,006	,146*	,070	,013
	p	,925	,021	,270	,840

Tablo 11’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına giren çocukların okula uyum düzeyleri ile annenin demokratik ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki saptanmıştır ($r= .129$; $p<.05$). Elde edilen bu sonuca göre annelerin demokratik ebeveyn tutumu arttıkça çocukların okula uyumları da artmaktadır.

TARTIŞMA / SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonucunda kız çocukların okula uyum puan ortalamalarının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde kız çocukların okula uyum düzeylerinin erkek çocuklara göre yüksek olduğunu tespit eden araştırmalar da bulunmaktadır (Bahalı, Tahiroğlu ve Avcı, 2009; Çimen, 2000; Kahraman, 2018; Kaya ve Akgün, 2016; Ramey, Lanzi, Phillips ve Ramey, 1998; Slot ve Bleses, 2018). Bunun yanında alan yazın incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklar üzerine yapılan araştırmalarda okula uyum ve okul olgunluğu ile cinsiyet arasında ilişki olmadığı tespit edilen çalışmalara da rastlanmaktadır (Çıkrıkçı, 1999; Yoleri, 2014a; Yoleri, 2014b). Araştırma sonucunda okula uyum puan ortalamalarının kız çocuklarda daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumun nedeninin anne babaların ve toplumun genel olarak kız çocuklarından daha uyum sağlayıcı davranışlar beklemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu beklentinin sonucu olarak kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha uyumlu oldukları, öğretmenleriyle iletişimlerinin daha güçlü olduğu ve saldırganlık içermeyen, iletişim becerileri gerektiren başatme stratejileri kullanmaya daha yatkın oldukları da söylenebilir.

Bu araştırmanın sonucuna göre; anne öğrenim düzeyi üniversite olan çocukların Sosyal Yaşam puan ortalamaları anne öğrenim düzeyi lise olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca anne öğrenim düzeyi üniversite olan çocukların Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme puan ortalamalarının da anne öğrenim düzeyi ilköğretim ve lise olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Anne öğrenim düzeyine göre çocukların Akranlarla Etkileşim, Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ve Genel Okula Uyum puanları üzerinde etkisi olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla öğrenim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin daha demokratik bir tutum sergilediği, öğrenim düzeyi düşük olan ebeveynlerin ise daha otoriter ve daha koruyucu tutum sergiledikleri bulgusundan yola çıkarak, öğrenim düzeyi arttıkça ebeveynlerin daha demokratik davranışlar sergiledikleri, öğrenim düzeyi düşüktükçe ebeveynlerin daha otoriter ve daha koruyucu davranışlar sergileme eğiliminde oldukları ve bu durumda çocukların Sosyal Yaşam ve Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme becerileri kazanmalarında etkili olduğu

söylenmektedir. Orçan ve Deniz (2004) çocukların sosyal uyumlarını incelemek amacıyla 6 yaş grubu okul öncesi eğitim alan çocuklarla yaptığı araştırmasında annenin öğrenim düzeyi arttıkça çocukların sosyal uyum puanlarının da arttığını tespit etmişlerdir. Eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerin farklı bilgilere, tecrübelere sahip oldukları ve daha demokratik oldukları ve bu nedenle çocuklarının okula uyumlarının da yüksek olduğu belirtilmektedir (Sepetçi Sarıbaş & Gültekin Akduman, 2019).

Daha önce aynı anaokuluna gitmiş olan çocukların okula uyum durumları daha önce farklı anaokuluna gidenlere ve daha önce hiç anaokuluna gitmemiş olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma sonucuna paralel olarak yapılan çalışmalar, daha önce okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların okula uyumlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Kahraman, 2018; Sturge-Apple ve diğ., 2008; Yoleri, 2014a). Ayrıca bu araştırma sonucunda aynı anaokula devam eden çocukların okula uyumlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu da belirlenmiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak okul ve öğretmen değişikliğinin çocukların okula uyumlarını zorlaştırdığı, okul öncesi eğitimin akranlarla iletişim becerilerini desteklediğini ve daha önce okul öncesi eğitim almış olan çocukların okula daha kolay adapte oldukları söylenebilir.

Bu çalışmada okula giden kardeşi olma durumuna göre çocukların Sosyal Yaşam, Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme, Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma ve Genel Okula Uyum puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Fakat okula giden kardeşi olmayan çocukların akranlarla etkileşim puan ortalamaları, okula giden kardeşi olanlara göre daha yüksektir. Bu durum araştırmanın bir diğer bulgusu olan ebeveynlerin ilk çocuklarına daha demokratik bir tutum sergilemesinden kaynaklanabileceği gibi çocuğun kardeşiyle arasındaki etkileşimin niteliğinden de kaynaklanabilir. Balkaya ve Tuğrul (1998) kardeş sayısı ve okul öncesi dönem çocuklarının okula uyumları arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Benzer olarak, Kaya ve Akgün (2016) kardeş durumu değişkeniyle okula uyum arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. Bomb (2005) da çalışmasında problem ve prososyal davranışlar açısından kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında farklılık bulunmadığını tespit etmiştir. Araştırma sonucunda ilk çocukların okula uyum puan ortalamaları diğer çocuklara göre daha yüksektir. Bu durumun araştırmanın diğer bulgusu olan annelerin ilk çocuklarına daha demokratik bir tutum sergilemesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çocuğun cinsiyetinin annelerin ebeveyn tutumları üzerinde bir farklılığa yol açmadığı tespit edilmiştir. Yalçın (2016) tarafından yapılan okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum süreci ile ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma sonucunda da çocukların cinsiyeti ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Karabulut-Demir (2007) anne ve babaların, 2-6 yaş arasındaki çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri ebeveynlik davranışlarının belirlenmesini sağlayacak bir ölçek geliştirdiği çalışmasında ebeveynlerin davranışlarının çocukların cinsiyetlerine göre değişmediğini tespit etmiştir. Sunar'ın (2002) çalışmasında, üç neslin ebeveyn tutumlarını karşılaştırmış ve ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına eşitlikçi bir davranış içinde oldukları görülmüştür.

Anne öğrenim düzeyinin annelerin demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ebeveyn tutumları üzerinde etkiye sahip olmakla birlikte izin verici ebeveyn tutumu üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşıldığında, annelerin yaş grubunun annelerin ebeveyn tutumları üzerinde bir farklılığa yol açmadığı tespit edilmiştir. Bu araştırma sonucunda yaşa bağlı farklılığın ebeveyn tutumuna etki etmemesinin nedeninin örnekleme oluşturan çocukların annelerinin yaş aralığının 31 ile 46 arasında değişmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Karabulut-Demir (2007) annelerin yaşları ile aşırı koruyuculuk arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğunu annelerin yaşları ilerledikçe aşırı koruyucu davranışlarında da bir artış olduğunu ve annelerin demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu davranışlarının öğrenim düzeyleri ile birlikte arttığını tespit etmiştir. Mızrakçı (1994) annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörleri incelemek amacıyla 3 yaptığı araştırmasının sonucunda çocuk yetiştirme tutumları üzerinde en etkin faktörün öğrenim düzeyi olduğunu, belirlemiştir. Bununla birlikte öğrenim düzeyinin kişilerin kurdukları aile yapısını da bir ölçüde belirlediğini ve öğrenim düzeyinin yüksek olduğu ailelerde eşlerin çocuk bakımı ve eğitimini paylaştıkları ve bunun eşler arasındaki ilişki kadar anne çocuk ilişkisini de olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Dursun (2010) okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek

üzere yürüttüğü araştırmanın sonucunda anne babaların öğrenim düzeyleri yükseldikçe aşırı kontrol, sıkı disiplin tutumlarının ve aile içi geçimsizliğin azaldığını saptamıştır. Özyürek (2004) kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği araştırmasında anne baba tutumlarının yaşlarına bağlı olarak değişmediği sonucuna ulaşmıştır. Yapılan bazı çalışmalarda annelerin ve babaların aşırı koruyucu tutumunun ilkökul ve ortaokul mezunu olanlarda yüksek düzeyde olduğunu, anne ve babaların öğrenim düzeylerinin arttıkça demokratik tutum göstermeye yatkın oldukları bulunmuştur (Aydoğdu & Dilekmen, 2016; Derman, Türen & Buntürk, 2020; Durmuş, 2006; Özyürek, 2004; Sepetçi Sarıbaş & Gültekin Akduman, 2019; Şanlı, 2007). Öğrenim düzeyi düşük aileler çocuk eğitiminde kendi ebeveynlerinden bildikleri eski yöntemleri kullandıkları, öğrenim düzeyi yükseldikçe bireylerin sosyal ve yaşantısal öğrenme deneyimlerinden kaynaklı olarak daha demokratik ebeveyn tutumu sergiledikleri düşünülmektedir.

İlk çocukların annelerinin demokratik ebeveyn tutumu puan ortalamalarının diğer çocukların annelerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılırken, çocuğun doğum sırasına göre annelerin otoriter, aşırı koruyucu, izin verici ebeveyn tutumu puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Karabulut-Demir (2007) anne ve babaların, 2-6 yaş arasındaki çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri ebeveynlik davranışlarının belirlenmesini sağlayacak bir ölçek geliştirdiği araştırmasında, bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin, birden fazla çocuk sahibi olan ebeveynlere göre daha demokratik olduklarını tespit etmiştir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ise tek çocuklu ebeveynlerin daha yüksek düzeyde aşırı koruyucu tutum sergilediklerini ifade etmektedirler. Yapılan bu çalışmalar değerlendirildiğinde; iki ve ikiden fazla çocuğa sahip olan ebeveynlerin demokratik tutumdan uzaklaşma eğilimi gösterdikleri, ilk çocuklarına daha demokratik davrandıkları söylenebilir. Bu durum çocuk sayısı arttıkça, ebeveynlerin çocuklarla ilgilenme durumlarının azalması ve bu nedenle ebeveynin yaşadığı stresin daha da artmasından kaynaklanıyor olabilir.

Bu araştırma sonucunda annelerin demokratik ebeveyn tutumu arttıkça çocukların okula uyumlarının da arttığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde demokratik ebeveyn tutumunun okula uyumu olumlu yönde etkilediğini tespit eden araştırmalar bulunmaktadır (Chen, Chang, He ve Liu, 2005; Demir, Karabay ve Ası, 2017; Işık, 2006; Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012; Ogelman ve diğerleri, 2013; Zupancic ve Kavcic, 2011). Ayrıca okula uyumun alt boyutlarından olan Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme ve Akranlarla Etkileşim alt boyutlarının da demokratik tutumla ilişki olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla demokratik aile ortamında yetişen çocuklar okula başladıklarında daha kolay uyum sağlamak ve akranlarıyla daha kolay etkileşime girebilmektedirler. Ancak otoriter tutumun sosyal çevreye pozitif yaklaşma alt boyutu ile olumlu yönde ilişkili olduğu da belirlenmiştir. Bu durum yapılan araştırmalarla çelişmektedir. Yapılan çalışmalar otoriter tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının sosyal duygusal olarak uyum sorunu yaşadıklarını göstermektedir (Altınkaynak ve Akman, 2019; Jones, Gross ve Becker, 2002; Ogelman ve diğerleri, 2013). Nitekim Demir, Karabay ve Ası (2017) otoriter ebeveynlere sahip çocukların Sosyal Yaşamın Gereklere Uygun Davranmada zorlandıklarını belirlemişlerdir. Bu araştırma sonucunda ise otoriter tutumun çocuğun sosyal çevreye pozitif yaklaşmasını etkilediği belirlenmiştir. Çocuğun evde ceza gibi olumsuz tutumlarla karşılaşmasının, onun dış çevreye yönelmesine sebep olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Bu araştırmada 5 Yaş Çocukları İçin Uyarlanan Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği kullanılmış olup çocuğun yaşı değişken olarak alınmamıştır. Bu nedenle farklı yaş gruplarının değişken olarak alındığı çalışmaların yapılması da önerilmektedir.

Araştırmada çocukların okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki nicel araştırma teknikleriyle analiz edilmiştir. Farklı özelliklere de yer verilerek nitel araştırma deseni kullanılarak da araştırmaların yapılabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, okula uyuma ilişkin bir program uygulanmamıştır. Okula uyum programı hazırlanıp uygulanarak çocukların okula uyum düzeylerine etkisini ortaya koyan deneysel bir araştırma yapılması önerilmektedir.

Kız çocuklarını okula uyum problemi erkek çocuklara göre daha az olarak tespit edilmiştir. Bu sonuca dayanarak erkek çocuklar için daha dikkatli bir uyum programı hazırlanması gerektiği düşünülmektedir.

Annenin öğrenim düzeyi, annenin demokratik ebeveyn tutumu üzerinde ve çocuğun okula uyumunda etkili olmaktadır. Bu sebeple öğrenim düzeyi düşük olan ebeveynlere eğitim verilmesi önerilmektedir. Bu eğitimlerin verilmesinde çocuklar ve aileleri ile daha kolay iletişime geçebilecekleri için okul öncesi öğretmenleri etkin rol oynamalıdır. Bu açıdan hizmet içi eğitim seminerlerinde okul öncesi dönemde okula uyum, ebeveyn tutumlarının etkileri konularına yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların okula uyumlarında ebeveyn tutumunun etkisini gözlemleyerek ebeveynlere rehberlik etmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ebeveynlerin çocukları için kritik bir deneyim olan okul öncesi eğitime başlama sürecinde çocuklarının aileden ilk defa uzun süreli bir ayrılma yaşadığı ve aynı zamanda çocuğunun aile dışındaki bir dünya ile ilk defa karşılaştığının bilincinde olarak bu süreçte çocuklarını desteklemeleri gerekmektedir. Bu açıdan aile eğitim programlarına katılarak kendilerini geliştirmeleri önemlidir. Daha önce okul öncesi eğitim alan çocukların okula uyum düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Bu sebeple çocukların 4 yaşından itibaren okul öncesi eğitim almaları önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Altınkaynak, Ş. Ö., & Akman, B. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum becerilerine anne baba tutumlarının etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 19-36.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Bahalı, K., Tahiroğlu, A. & Avcı, A. (2009). Okul reddi olan çocuk ve ergenlerin klinik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 310-317.
- Bart, O., Hajami, D., & Bar-Haim, Y. (2007). Predicting school adjustment from motor abilities in kindergarten. *Infant and Child Development*, 16, 597-615. <https://doi.org/10.1002/icd.514>
- Berber, S. (2015). *Okul öncesi 5 yaş çocukları için eğitici drama temelli okula uyum programının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bono, K. E., Sy, S. R., & Kopp, C. B. (2016). School readiness among low-income Black children: Family characteristics, parenting, and support. *Early Child Development and Care*, 186(3), 419-435.
- Bracken, S., & Fischel, J. (2007). Relationships between social skills, behavioral problems, and school readiness for head start children. *A Research to Practice Journal for the Early Childhood Field*, 10, 109- 126.
- Buhs, E. S., & Ladd, G. W. (2001). Peer rejection as antecedent of young children's school adjustment: An examination of mediating processes. *Developmental Psychology*, 37(4), 550.
- Canabakan Koç, N. (2015). *Okul öncesi dönem adaptasyon sürecinde ayrılık anksiyetesi bozukluğu geliştirmiş 48-66 aylık çocuklarda ebeveyn tutumlarının etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Chen, X., Chang, L., He, Y., & Liu, H. (2005). The peer group as a context: Moderating effects on relations between maternal parenting and social and school adjustment in Chinese children. *Child Development*, 76 (2), 417-434.
- Çıkrıkçı, S. (1999). *Ankara ili merkezinde resmi banka anaokullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının okul olgunluğu ile aile tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çimen, S. (2000). *Ankara'da üniversite anaokullarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demir, T., Karabay, Ş. O., & Ası, D. Ş. (2017). 5 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-14.

- Derman, M. T., Türen, Ş., & Buntürk, T. (2020). Okul öncesi çocukların empati bölümleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 331-362.
- Durmuş, R. (2006). 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dursun, A. (2010). Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erten, H. (2012). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Gordon, B. N. (1983). Maternal perception of child temperament and observed mother-child interaction. *Child Psychiatry and Human Development*, 13(3), 153-167.
- Güven, Y. & Işık, B. (2006). Beş yaş çocukları için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'nin (MASDU-5 Yaş) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23, 125-142
- Jones, L. P., Gross, E., & Becker, I. (2002). The characteristics of domestic violence victims in a child protective service caseload. *Families in Society*, 83(4), 405-415.
- Işık, B. (2006). Ailenin örgütsel ve yapısal niteliğinin 60-72 aylık çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kahraman, P. B. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum sürecine ilişkin anaokulu öğretmenlerinin ve annelerinin görüşleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 3-20.
- Karabulut Demir, E. & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Katainen, S., Raikkonen, K., Keltikangas- Jarvinen, L. (1997) Childhood temperament and mother's childrearing attitudes: Stability and interaction in a three- year follow-up study. *European Journal of Personality*, 11, 249- 265.
- Kaya, S.Ö. (2014). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, Ö.S. & Akgün, E. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1311-1324.
- Kaya, A., Bozaslan, H., Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Ladd, G. W. (1990). Having friends, keeping friends, making friends and being liked by peers in the classroom: Predictors of children's early school adjustment?. *Child Development*, 61, 1081-1100.
- Ladd, G. W., Birch, S. H. & Bush, E. S. (1999). Children's social and scholastic lives in kindergarten: Related spares of influence? *Child Development*, 70(6), 1373-1400.
- Metsapelto, R. & Pulkkinen, L. (2003). Personality traits and parenting: Neuroticism, extraversion and openness to experience as discriminative factors. *European Journal of Personality*, 17, 59-78.
- Ladd, G. W. & Price, J. M. (1987). Predicting children's social and school adjustment following. *Developmental Psychology*, 58(5), 1168-1189.
- Mızrakçı, Ş. (1994). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z., & Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 143-152.
- Orçan, M. & Deniz, M.E. (2004). Anaokuluna devam eden 6 yaş grubu çocuklarının sosyal uyumlarının incelenmesi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitimi Fakültesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı, 2, 310-321.

- Önder, A. & Gülay, H. (2007). Ebeveyn kabul- red teorisi ve bireyin gelişimi açısından önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 20-28
- Önder, A. & Gülay, H. (2010). 5-6 yaş çocukları için okula uyum öğretmen değerlendirme ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Uluslararası Online Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 204-224.
- Özcan, Ö. & Aysev, A. (2009). Okul fobisi olan çocuklarda ruhsal bozuklukların sıklığının araştırılması. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 13-17.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ramey, S.L., Lanzi, R.G., Phillips, M.M., & Ramey, C.T. (1998). Perspectives of former Head Start children and their parents on school and the transition to school. *The Elementary School Journal*, 98(4), 311-327.
- Rimm-Kaufman, S.E., & Pianta, R. C. (1999). Patterns of family-school contact in preschool and kindergarten. *School Psychology Review*, 28(3), 426 – 438
- Rubin, K.H., Nelson, L.J., Hastings, P., Asendorpf, J. (1999). The transaction between parents' perceptions of their children's shyness and their parenting styles. *International Journal of Behavioral Development*, 23(4), 937-957.
- Rubin, K. H., Bukowski, W. M., & Bowker, J. C. (2015). Children in peer groups. *Handbook of Child Psychology and Developmental Science*, 1-48.
- Sepetçi Sarıbaş, M. & Akduman, G. G. (2019). 5-6 yaş çocuklarının okula uyum becerilerinin bazı aile özelliklerine göre incelenmesi. *Journal Of World Of Turks/Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 11(2), 271-293.
- Slot, P. L., & Bleses, D. (2018). Individual children's interactions with teachers, peers, and tasks: the applicability of the inclass pre-k in danish preschools. *Learning and Individual Differences*, 61, 68-76.
- Sturge-Apple, M. L., Davies, P. T., Winter, M. A., Cummings, E. M., & Schermerhorn, A. (2008). Interparental conflict and children's school adjustment: The explanatory role of children's internal representations of interparental and parent-child relationships. *Developmental Psychology*, 44(6), 1678- 1690.
- Sunar, D. (2002). Change and continuity in the Turkish middle class family. In R. Liljeström ve E. Özdalga, (Eds.), *Autonomy and dependence in the family* (ss. 217-237). İstanbul: Swedish Research Institute.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tezel Şahin, F. & Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.
- Yalçın, V. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum süreci ile ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yaman, B. (2018). *Ebeveyn tutumlarının çocukların mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yoleri, S. (2014a). The effects of age, gender, and temperament traits on school adjustment for preschool children. *E-International Journal of Educational Research*, 5 (2), 54-66.
- Yoleri, S. (2014b). Preschool children's school adjustment: Indicators of behaviour problems, gender, and peer victimization. *Education 3–13: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 1-11.
- Zupancic, M. & Kavcic, T. (2011). Factor of social adjustment to school: Child's personality, family and preschool. *Early Child Development and Care*, 181(4), 493-504.
- Wu, Y., Wu, J., Chen, Y., Han, L., Han, P., Wang, P., & Gao, F. (2015). Shyness and school adjustment among Chinese preschool children: Examining the moderating effect of gender and teacher-child relationship. *Early Education and Development*, 26(2), 149-166.

Extended Abstract

The concept of school adaptation is defined as providing adaptation at A highest level between student and several features in the education environment and it is expressed as a multi-directional concept regarding school success, social effect and social behaviours. In the first years of children's lives the effect of parents on children are more than other people. Therefore parents have an important role in the process of starting school and school adaptation. Within the process of school adaptation parents' attitudes regarding raising their children is also important. Parents' display of over-protective and supervisory attitudes towards their children can make it difficult for children to adapt to school in situations where family and child are both dependent to each other. The child who leaves the family environment and enters the school environment passes through a certain adaptation process and pays effort to adapt in order to give positive answers to the expectations of school and teachers. In this process especially mother, who is expected to support the child, struggles for the adaptation to preschool education institution, which formerly was not a part of her life. In this research, the aim is to examine the relation between adaptation levels of 5 year-old preschool children and their mothers' parental attitude. In addition it was also examined whether children's school adaptation and mothers' parental attitude differ significantly or not according to variables such as gender and mother's education level. This research is a quantitative study arranged in relational screening model in terms of determining school adaptation levels of children and examining the relation between children's school adaptation and their parents' attitudes. Accordingly the sample of the research consists of 248 children at the age of 5 from 6 independent nursery schools in the city centre of Bursa. As the research personal information form, Marmara Social Emotional Adaptation Scale for Five Year Old Children (MASDU-5) of which validity and reliability study was carried out by Güven and Işık (2006) and Parents Attitude Scale (ETÖ) which was developed by Karabulut-Demir and Şendil (2008) were used. Whether or not there was a relation between preschool children's school adaptation and mothers' attitudes was determined with correlation analysis. Whether data were parametric or not was examined with Kolmogov Smirnov test and it was seen that the data obtained were non-parametric. According to the data obtained from personal information form Mann Whitney U and Kruskal Wallis Test were carried out for mothers' parental attitude and children's school adaptation. According to the findings of the study it was determined that female children's school adaptation score averages were higher compared to male children, as long as mothers' democratic parental attitudes increase children's school adaptation increases as well, the general school adaptation levels of children who attended school before were higher than the children who never attended school before or those who attended a different school, first children's general school adaptation was higher than other children, the democratic parental attitude score averages of first children's mothers were higher than other children's mothers and the gender of the child does not have an influence on mothers' parental attitudes. As a result of the research it is thought that, female children's higher school adaptation score averages can be affected by the factors such as the fact that female children start speaking earlier than male children, female children are better in terms of language development, they are also more prone to overcoming situations that require social skills and on the other hand male children are more dependent to their mothers. School adaptation of the children who attended to the same school before was higher compared to those who attended a different school or those who never attended a nursery school. In addition interaction conditions of the children who attended the same nursery school were higher than the children who never attended nursery school before. On the basis of these findings it can be stated that changing school and teacher makes it difficult for children to adapt to school, preschool education supports interaction skills with peers and the children who attended preschool education before adapt to school more easily. As a result of this research it was determined that as long as mothers' democratic parental attitudes increase, children's school adaptations increase as well. It is thought that this situation is influenced by factors such as democratic parents giving their children more responsibility, providing a secure attachment, establishing a warm communication with the child, expressing requests and opinions clearly and accurately thus preparing an environment required for a successful social development. As a result of the research while a significant difference was not found in children's social life score averages according to birth order, it was determined that first children's reacting appropriately for social condition, interaction with peers, approaching social environment and general school adaptation score averages were higher than other children. It is

thought that this situation is related to another finding of the research which suggests that mothers show more democratic attitudes towards their first children.